

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. XI. & XII. quorum illud de Pœdis Delictorum in
accusatione admissorum, hic de Sententiæ executione agit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Jura Temporalia, quibus privant REGULÆ XIX. & XX. solâ Potestate Ecclesiasticâ auferri nequeunt; Principis autoritas ad id requiritur. Insinuatur REG. XXII. unicum esse casum, quo Excommunicatio effectu careat, eum scilicet quo, pendente Appellatione, lata est; tot sunt autem, quot sunt casus nullitatis manifeste provenientis ex defectu delicti aut potestatis in Judge, aut ex eo quod errorem intolerabilem contineat.

Inter Exceptiones Generales REGULARUM XXVI. *Questionis X.* de quâ agitur, quædam reperiuntur vitiosæ; talis est *Secunda*, quæ insinuat, Excommunicationem carere effectu, cum illicita est; non addito, & *invalida*.

Idem est de Replicatione ad *Exceptionem IV.* ubi dicitur, eum, qui communicat cum Excommunicato ob crimen atrox, eandem Excommunicationem incurere. Textus autem 55. de *Sent. Excomm.* ad hoc probandum laudatus, agit de casu, quo cum Excommunicato communicatur in crimine, propter quod excommunicatus fuit. *Cap. 17. de restitut. perperam* laudatur REG. XXVIII. ad ostendendum, Jurisdictionem in quædam personas probari non posse per Excommunicationem, cui obtemperaverint; loquitur enim de obedienciâ scrupulosâ, quæ dies aliquot tantum duravit; talis autem submissio timidam potius aut religiosam conscientiam ejus, qui paret, arguit, quam jus imperantis.

Excommunicatio potest esse usurpatio Jurisdictionis; itaque, ad decernendum de jure eam ferendi, antea probandum est, ferentem fuisse in quasi-possessione Jurisdictionis. REGULA XX. dicens, multam esse remedium subsidiarium Excommunicationis, malè concipitur: dicendum erat, eam vice Excommunicationis decerni posse; & hic sensus est *C. 7. de Sent. Excomm. in 6. §. 4.* laudati ab Autore. Observare autem debuisset, eam, cum Excommunicationis locum tenet, in Excommunicatoris commodum converti non debere.

OBSERVATIONES in CAP. IX. circa INTERDICTUM.

Autor ad Caput præcedens remittit, quoad causas INTERDICTI, & jus illud ferendi, sicque confirmat id, quod jam observavimus, debuisse illum de Censuris gegeratim loqui, & annotare id, quod ipsis commune est, scilicet, eas justam causam requirere, nempe peccatum mortale, & justam potestatem, quæ est Jurisdictio in foro exteriori.

Cum Excommunicatio omnium Censurarum gravissima sit, monere debuisset, causas ad Excommunicationem necessarias non requiri ad Interdictum; sed minora peccata ad hoc sufficere, & sic, applicando ad Interdictum, quod speciatim de causis Excommunicationis dixit, servandam esse proportionem, quam utriusque Censuræ inæqualitas exigit, quod difficile fieri potest; nam Censuræ non habent locum nisi in casibus expressis, & proinde consecutio ab unâ ad aliam non valet, præsertim à majori ad minorem, qualis est Excommunicatio Major respectu Interdicti, & speciatim dum agitur de causa ubi, sicut id, quod sufficit ad Interdictum, non sufficit ad Excommunicationem, id quod ad Excommunicationem necessarium est, non exigitur ad Interdictum. Undè fit, ut remissio hæc facta ab Autore, inepta sit; ideoque rectius egisset, colligendo quosdam casus à Jure Interdicto punitos, sicut plures ex iis retulerat, qui Excommunicatione plectuntur. Plerique utriusque generis referentur in Tractatu de Censuris.

OBSERVATIONES in PUBLICA JUDICIA, de quibus CAP. X. differitur.

Videtur, Autorem continuò de *Pœnis Ecclesiasticis* loqui debuisse, quippè haud minor ratio postulabat, eas exponi, quam discuti Censuras. Saltem observandum

erat, alias esse Pœnas, quibus Ecclesia Sontes coercet in Judiciis Criminalibus, & indicanda loca, in quibus de iis loqui statuerat. Depositio ab Ordine, Privatio Beneficiorum, Pœnitentia publica multorum annorum, laboriosis atque abjectis Exercitationibus referta, Carcer perpetuus, aut diuturnus, sunt pœnæ haud exiguæ. Eximius est ordo hujus Capitis necnon ejus divisio, eadem est excellentia CAP. XI. XII. XIII. XIV. quæ loquuntur de Judiciis Publicorum Appendicibus, scilicet de Pœnis culparum in illorum Judiciis prosecutione accidentium, de Absolutione, Condemnatione, de Restitutione Rei, Informatione, Denuntiatione, Purgatione. Fusiùs tractatur Absolutio, respectu reliquarum rerum. Quædam sunt vitia in *Regulis* & in *Exceptionibus*, quæ breviter notabuntur juxta *Capitis* ordinem.

Cum dixisset actus aut Accusatorem, aut Reum, aut Judicem spectare: ab Accusatore exorditur, circa quem observat, eum inscribere nomen debere, & sic ad pœnam Talionis se astringere, à quâ plures casus excipiuntur. Duo posteriores ad Denuntiatorem, & Opponentem pertinent, qui non sunt Accusatores: ideoque non continentur sub *Regulâ* ad Accusatorem restrictâ: itaque, si à Denuntiatore & ab Opponente inscriptio non exigitur, id non fit per *Exceptionem* à *Regulâ*, sed quia non sunt Accusatores: obligatio autem ad inscriptionem peculiaris est Accusatoribus, *Cap. 10. REG. I. Except. 4. & 5.* REGULA hæc & *Quinque subsequentes* ad unam contrahi potuissent, sub quâ omnia Accusatoris officia relata fuissent & sigillatim enucleata. Officia hæc, præter inscriptionem, sunt, accusare in scriptis, probare crimen objectum, & non prævaricari, neque tergiversari in probatione, aut persecutione.

Divisio Autoris exigebat, ut de Officiis Accusati, seu Rei ageret: scilicet, obligatione vitandi in defensione suâ fraudem, mendacium & perjurium, & parendi Judici. De Judiciis autem Muneribus & Officiis aliorum ejus respectu, loquitur; de Munere Judicis, qui contumacem punire debet, eum capiendum & custodiendum curare, eumque ab Officio suspendere; de Officio aliorum, qui Reum nec receptare, nec occultare debent.

Hæc Judicis Officia, cum cæteris, quæ deinceps attingit, sub unâ *Regulâ* collocandâ erant, atque enumerandâ: *Novem* autem *Regulas* condidit. Quod dicit in *Secunda*, Episcopum condemnari non debere, absque Pontificis participatione, è spuris Decretalibus desumptum est. Quod dicit in *Sexta*, Rei depositionem adversus confisos sceleris non audiri extrâ casus læsæ Magestatis, Hæreseos, aut Simoniacæ, non observatur hodiè, & jure meritò; Salutis enim Publicæ, interest, cognosci & puniri confisos, quod fieri nequit, nisi Rei crimen confessi depositio audiatur.

OBSERVATIONES in CAP. XI. & XII. quorum illud de PœNIS DELICTORUM in ACCUSATIONE ADMISSORUM, hoc de SENTENTIÆ EXECUTIONE agit.

Delicta hæc sunt, *Calumnia*, quæ justè præsumitur, ubi crimen non fuit probatum, *Prævaricatio*, quæ est occultatio probationum sceleris, ex clandestina conspiratione cum Accusato proveniens; & *Tergiversatio*, quæ est accusationis desertio sine causâ legitima. Sic Autor *Capitis* Argumentum proponere, atque exponere debuisset.

Agendo de Pœnis Calumniatorum, eas sub unâ *Regulâ* enumerare debuisset. Sex autem Pœnas in *Regulas VI.* distribuit; scilicet 1. Eam, quam Accusatus luisset, si fuisset convictus; 2. Depositionem; 3. Infamiam; 4. Excommunicationem Majorem; 5. Pœnitentiam; 6. Linguae amputationem. Porro, has sub unâ *Regulâ* facile complexus fuisset, dicen-

dicendo, Jus alias pœnas in Calumniatores non ferre quàm *Sex* &c.

Quod dicit in fine de *Tergiverfatione*, eam Accusationis, aut Inquisitionis via puniri posse, ad calumniam & pravariationem extendi potest. Duæ Replicationes, quas *Exceptioni* REGULÆ IV. in *Tergiverfatore* subjicit, in *Exceptione* includi poterant, dicendo, discessionem ab Accusatione pœnis non esse obnoxiam, cum sit post abolitionem criminum, quæ ab Accusatore arguebantur, & postquam in hunc finem abolitio ritè facta est.

CAPUT XII.

Cum dicit, Sententiam executioni mandari debere, statim atque lata est, intelligere debet, Sententiam legitime latam; itaque *Exceptio I. & II.* inutiles sunt; quippe, quæ contineant conditiones ad justitiam Sententiæ requisitas, cum nihil magis ad hoc necessarium sit, quàm Potestas in Judice. Porro, si damnaverit is, qui condemnandi jus non habet, tunc deficit Potestas: id est, si Juxta ad vocandas quasdam Personas obligatus, eas ad Judicium non vocaverit. Prima Replicatio ejusque Duplicatio & Replicatio *Secundâ*, quas *Exceptioni III.* subjicit, sumptæ ex Appellatione à Sententiâ, continentur in *Exceptione*, a iijciendo, *dammodò Appellatio licita sit.*

Quod dicit, Appellationem non habere locum, cum notorium est crimen; exponi debet per ejus observationem *Cap. XIV.* licet crimen notorium sit, probandam tamen esse notorietatem, & statuendum circa ipsam: itaque si non admittatur Appellatio à damnatione ob crimen notorium, appellari potest à Sententiâ circa notorietatem statuente.

Quod dicit, provocari non posse à Sententiâ in crimen confessum; restringi debet ad casum, quo punitio non excedit rationem. Quod dicit in *Exceptione V.* Sententiam non posse executioni mandari ante degradationem, ex diuturno tempore non observatur in multis locis, ubi degradatio abrogata est.

OBSERVATIONES in CAP. XIII. ubi agitur de REMISSIONE PœNARUM, CAUSIS EJUS, & CONSECUATIONIBUS.

Proposita REGULA, neminem sine causâ absolvendum esse, tres refert causas, 1. Pœnitentiam, 2. Satisfactionem, quâ intelligendâ est reparatio damni illati; alioquin sub pœnitentiâ contineretur. 3. Iniquitatem Sententiæ: *Novemque Exceptiones* generales ab his causis colligit, è quibus aliquot *Exceptionum* nomen ferre nequeunt; cum sit duntaxat casus, in quibus causæ non reperiuntur. Talis 1. Is, quo satisfactum non fuit, & ablatum non restitutum: sed Replicationes hujus *Exceptionis* sunt veræ *Exceptiones*; scilicet, cum data fuit cautio satisfactionis: cum crimen non est manifestum vel dubium est, aut periculum mortis imminet. Talis est 2. *Exceptio* petita à perseverantiâ in errore, aut in peccato, quæ pœnitentiam excludit: 3. Casus, quo Pœnitens, ante absolutionem moritur: fatendum tamen est cum Autore, pœnitentem absolutionem meritum esse, & post mortem absolventum esse, non excepto Hæretico, qui peioris non est conditionis, quàm ceteri Excommunicati, qui absolvi debent, si pœnitentes defuncti sint: itaque Autor eum excipere non debuit. Talis est *Exceptio IV.* nempe si tempus pœnitentiæ non est completum; hoc enim in casu deest causa. *Quinta & Sexta* falsæ sunt, si Excommunicatus ante furorem & lethargiam, pœnitentiæ signa dederit.

Septima Octava, & *Nona* non sunt in usu, quippe non denegatur Absolutio in morte iis, qui pœnitentiæ notas edunt; & Matrimonium cum Religiosis, aut aliis Personis Deo dicatis, exolevit & non toleratur.

Quod dicit in *Octava*, S. Virginem MARIAM exceptam fuisse, à casu Virginum post Votum virginitatis nubentium, ineptum videtur; Canones enim in ejusmodi Virgines conditi, nuptiis VIRGINIS multum posteriores sunt, latique duntaxat in nuptias nefastas, & criminose consummatas, nullam itaque relationem habent ad MARIÆ matrimonium. Agendo in *Questione III.* de Jure absolvendi, multas res in *Regulâ I.* includit, quas pluribus tradi poterat perspicuitas, & quo neglecto, vitare non potuit Argumenti confusionem ab *Exceptionum* multitudine, & Replicationum Duplic. &c. ortam. Præterea, Argumenti limites transgressus est; nam, ab Excommunicatione per Judicium, sive ab Homine, transit ad eam, quæ est à Jure, atque ipso facto incurritur: tales sunt eæ, quas Pontifici reservatas esse dicit. Aliundè, proposito integro non satisfacit; quippe quod ad reliquarum pœnarum remissionem extenditur, perinde atque ad Excommunicationem; aliarum Regularum plerumque eodem vitio laborant.

Quod dicit, Pontificem absolvere posse eos, qui ab aliis Judicibus excommunicati sunt; verum non est, nisi in casu Appellationis, quo excepto, juxta vias ordinarias absolvere non potest in præjudicium aliorum, quibus absolutio Jure Communi reservatur.

Majorem lucem *Regulâ II.* tribuere poterat, merrâ observatione Personarum, quæ possunt absolvere; nempe Episcopi, Officialis, seu Vicarii Generalis, Capituli vacationis tempore; omnis Judicis sive Ordinarii sive Delegati; omnis denique Presbyteri approbati; addendo, hunc non posse, nisi in foro interiori; ceteros autem in utroque foro posse absolvere, posito quod jus habeant administrandi Sacramenti Pœnitentiæ.

Regulâ III. falsa est, quoad illum, qui committitur ab eo, qui jus absolvendi non habet, nisi delegatum.

Quarta Imperfecta est, nam extendi debebat ad omnes, qui Jurisdictionem, quæcumque viâ sive criminali, sive non criminali amittunt.

Quarta questio de tempore Absolutionis, continetur in *Prima*, ubi dicitur, absolvi non debere sine causâ; inde enim sequitur, cognitionem causæ præviam esse Absolutioni, sive sine discussione acquiratur, v. gr. cum nullitas manifesta est; sive discussionem requirat. Quod dictum est *ibid.* de Pœnitentiæ vel Satisfactionis necessitate ad Absolutionem, ostendit quoque, utramque huic esse præviam, aut saltem futuræ satisfactionis cautionem. Quoad injustitiam manifestam, quæ Censuram evidenter nullam facit, dubium non est, quin à petendâ Absolutione liberet, nisi fortè ab Absolutione ad cautelam, cui tunc inferenda est conditio, in quantum indiget, & hæc est summa REG. I. II. & III.

Quarta falsa est; nam post mortem accipi potest Absolutio, cum pœnitentiæ signa ante ipsam data sunt: *Quinta* indicat solum Canones, qui loquuntur de die, quo dabatur Absolutio Solemnis, earum solemnitatum omnia expositione.

REGULÆ *Sex* *Questionis V.* nihil aliud ferè continent, quàm indicationem Canonum, qui absolvendi modum spectant, ejusque appendicem, nempe 1. Jusjurandum, aut saltem meram promissionem obediendi Ecclesiæ. 2. Jusjurandum petendæ Absolutionis à Pontifice, quoties ab alio datur Absolutio casuum ipsi reservatorum. 3. Obligationem non absolvendi per gratiam. 4. Impositionem manuum in vestibulo Ecclesiæ; si non agatur de Clericis. 5. Ceteras solemnitates. 6. Eas, quæ Absolutioni Hæreticæ sunt peculiare.

QUESTIO VI. in quâ de Effectibus & Consequentiis Absolutionis dicitur, REGULIS VIII. exponitur, quarum *Quarta & Sexta* in *Prima* includuntur; nam, si Absolutio non restituat in statum priorem, nisi cum valida est, & pœnitentiâ peracta est, oportet

eum;